

'Biri aile babası, öteki canı'

Hermann Hesse "Klein ve Wagner"i, Jung'un öne sürdüğü 'gölge' kuramı üzerine inşa ediyor.

ELİF AKTAN

Hermann Hesse'nin sıkıntılı bir yaşamı olmuş. Biyografisini biraz karıştırınca bile karşımıza çıkıyor buna dair önemli kırılmalar. Küçük yaşta, bir misyoner olan babasından gördüğü dinsel baskılar, kendi ayaklarının üzerine durma çabaları, yazarlık yolunda giriştiği mücadele, başarısızlığa uğramış bir evlilik, bu evlilik sonucu dünyaya gelmiş çocuklarının dört bir yana savrulması ve savaş...

Birinci Dünya Savaşı, Hermann Hesse'nin yaşamında kırılma noktası. Savaşmak için gönüllü olmuş ancak sağlık sorunları nedeniyle cepheye alınmamış, Alman savaş tutsakları için kitap toplamakla görevlendirilmiş. 1919'da savaş bi-

tip sivil hayata döndüğünde ise Hesse'nin ardında bıraktığı hiçbir şey eskisi gibi olmaz artık. Evliliğinin yıkılması, ailesinin dağılmasıyla yaşadığı ağır bunalım, psikiyatrik tedavi görmesini zorunlu kılar ve Jung'un öğrencisi olan Lang ile tanışır. Psikanaliz tedavisi sürecinde ruh bilim ve Lang, dolayısıyla Jung'a duyduğu ilgi büyür, bunun edebi meyvesi olarak da Klein ve Wagner doğar. Klein ve Wagner Türkçede henüz yayımlandı. Kitabı, Kâmuran Şipal'in usta işi çevirisiyle okuyoruz. Kısa bir anlatı Herman Hesse'nin kaleminden çıkan, doksan sayfayı ancak buluyor fakat gerek yazarın yaşamının kırılma noktalarının üzerinden imgelerle örülü bir dil ile geçmesi gerekse de Jung'un görüşlerinin edebiyata yansımaları Klein ve Wagner'i, Herman Hesse'nin yazdıkları arasında farklı bir yere koymamızı sağlıyor.

Hesse, Klein ve Wagner'i, Jung'un öne sürdüğü "gölge" kuramı üzerine inşa ediyor. Bu kurama göre "gölge", bilinçdışındaki arketiptir. Bilinç ve benliğin karşıtıdır. İstenilmeyen, kabul görmeyen tüm kişisel özellikler, gölge arketipine dahil olur. Kişi kendini ince olarak tanımlıyorsa onun gölgesi kaba ve katıdır. Acımasız birinin gölgesi şefkatli, kendini çirkin olarak tanımlayan kişinin gölgesi ise güzel olur.

Bu kısa anlatıda Jung'un gölge arketip

kuramı ile yaratılan kahramanı Klein. Klein, yaşadıklarının bir imge örtüsüyle kapanmış hâliyle Herman Hesse'den başkası değil aslında. Kitabın sayfaları arasında ilerledikçe göreceğiz ki Klein'in kaçış durakları bizi, Hesse'nin kendini huzurlu hissettiği en güzel çağlardan birine, 1901'de çıktığı İtalya gezisine götürecektir. Bu anlamda Klein ve Wagner'in bir kaçış anlatısı olduğunun altını çizmekte yarar var fakat bu kaçış **kitapta**, maddi bir plan üzerine oturmuşsa da aslında zihinsel bir yolculuktan başkası değil. Klein'in hem kaçtığı hem de kucakladığı kişi ise Wagner. Jung'un "gölge arketip" kuramı, tam da Wagner anlatıda sahne aldığı anda kendini gösteriyor. Wagner'in sahne alışı da tam olarak zihinsel gelgitlerle ortaya çıkıyor.

Saygın bir memur, sadık bir koca ve iyi bir aile babası olan Friedrich Klein'in kendini birden bire hayali bir cinayet ve suçun yükü altında bulmasıyla başlıyor hikâye. Devlet dairesinden kaçarak istifilediği paralar, ceket cebinde sahte bir pasaport ve tabancası olduğu hâlde "güneye", İtalya'ya doğru sehayat etmektedir.

Bu seyahatin amacı hem kendi benliğinin derinlerindeki hem de tam anlamıyla kendisini bulmaktır. Karşısına çıkacak kişi ise Wagner olacaktır, yani Klein'in gölgesi... Klein ne kadar artılarla donanmışsa, Wagner onun tam tersi kişiliktir. "Öteden beri iki ayrı Friedrich Klein var olagelmisti, biri gözle görülen, öbürü gizli, biri memur, öteki katil, biri aile babası, öteki canı Klein," derken de Hesse tam anlamıyla böyle bir

ikiliğin tek vücuttaki varlığından bahsediyor. Aynı şekilde "Efendi bir adamdı ve efendiliğinin gerisinde rezillik ve yüz karasından başka bir şey saklı değildi," derken de...

Hesse, "(...) neredeyse kırkında bir adam, işine gücüne bağlı bir memur, entelektüel eğilimlerle donatılmış, sessiz, kendi hâline bir vatandaş, gül

gibi çocukları olan bir baba[nın]" kendi içinde, yani gölgesinde taşıyabileceklerini kaleme döküyor Klein ve Wagner'de. Klein ve Wagner bu anlamda kendi kaybetmeye çalışıp yeni bir benlik algısıyla hayata devam edebilmenin de anlatısı hâline geliyor.

Klein ve Wagner tüm bu içerdikleriyle zor bir anlatı. Fakat zorluğu hikâyenin okunmaz ya da kelimelerin anlaşılabilirliğiyle değil, herkesin kendine doğru yolculuğunda farklı kapılar açabileceğinden... ■

Klein ve Wagner / Hermann Hesse / Çeviren: Kâmuran Şipal / **Yapi Kredi Yayınları** / 88 s.